

موسیقی «استرئوفونیک»

همانگونه که در اطاق خود، آسوده نشسته‌اید، پس از لحظه‌ای چند، احساس میکنید که در تالار «کنسر»، درست پشت سر رهبر ارکستر قرار گرفته‌اید و نوای ویولونها را از سوی چپ، طنین سازهای بادی مسین را از سوی راست و نغمه سازهای بادی چوبین را از میان نگاه ارکستر می‌شنوید... این همان چیزی است که بتازگی، «موسیقی استرئوفونیک» نام گرفته و بر روی «صفحه»‌ها یا نوارهای مغناطیسی ضبط شده است و بزودی از خلال برنامه‌های رادیویی و تله‌ویزیونی نیز بگوش خواهد رسید.

این شیوه تازه که بوسیله دو یا چند «میکروفون» اصوات موزون را ضبط میکند و توسط دو «بلندگو» آنها را انتشار میدهد، در موسیقی همان کاری را میکند که ذره بین‌های «برجسته نما» در مورد تصاویر و عکسها انجام میدهد، یعنی به اصوات، عمق و تجسم و واقعیت می‌بخشد.

رکودی که هم‌اکنون در بازار «صفحه‌فروشی» پدیدار شده، مولود ظهور «صفحات» استرئوفونیک است که پارسال، ساخته شد و «صفحه» -

های عادی و « ریز شیار » (Microsilon) را از رواج و رونق انداخت .
این «صفحه» ها که بوسیله سوزن ضباطه‌ای مخصوص ، اصوات را
در دو « میدان صوتی » جداگانه بر دو سر يك «شیار» ضبط کرده بود ،
مهارت فنی و پیشرفت صنعتی فوق‌العاده‌ای را نشان میداد .

این شیوه تازه که در قاموس اهل فن ، بیاری « فرمول ریاضی »
ساده‌ای تفسیر و تبیین میشود و مردم عادی ، بی‌پهوده میکوشند تا کلمه‌ای برای
ترجمه آن بیابند ، بوسیله «پیکاپ» مخصوصی که در دسترس شنونده قرار
میگیرد ، نغمه‌ای را که در آن واحد ازدو « میدان صوتی » برمیخیزد ، بوسیله
دو بلندگو - که هر کدام به یکی ازدو صوت تعلق دارد - تقویت میکند و
بگوش دوستدار موسیقی میرساند .

اگر شیوه « استرنوفونیک » - همانگونه که « بندگان عادت » یا
« مخالفان بدعت » (فاناتیکیها) عقیده دارند - تا چند سال دیگر به جایی
برسد که بازار «صفحه» های امروزین - اعم از « درشت شیار » و « ریز
شیار » - را یکسره کاسد کند ، همان رواجی را خواهد یافت که ده سال
پیش ، « صفحات ریز شیار » در آغاز ظهور خود ، یافته بود .

همه کس بیاد می‌آورد که در آن هنگام اعتقاد عموم بر این بود که چند
سال وقت لازم است تا نقائص « صفحات ریز شیار » مرتفع گردد ، یعنی به
کمال کنونی خویش نائل آید .

بنابر این ، مشکلائی که فعلا در کار تکمیل شیوه « استرنوفونیک »
وجود دارد ، ازدور چنان فراوان بنظر می‌آید که نه تنها سازندگان ، بلکه
خریداران را نیز از بذل مال و گشاده‌دستی در این راه باز میدارد زیرا
احتمال ناکامیابی و شرط احتیاط که در هر کار تجارتي محسوس و ملحوظ است
چنین وسواسی را اقتضا میکند .

با اینهمه ، از پارسال تا امسال ، هزاران « صفحه استرنوفونیک »
- که از آهنگهای عظیم ایرانی گرفته تا آوازهای کوچه و بازار ، همه را
دربر دارد - انتشار یافته و بخواستاران هنر موسیقی عرضه شده است .

چنانچه « صفحات استرنوفونیک » که استادانه « پر شده » باشد ، بر روی
گرامافونهای حساس قرار گیرد و در سالونهای که از لحاظ انعکاس صوت ،

مناسب است ، بسکار رود ، باید به آژانسهای تبلیغاتی ، صمیمانه حق داد که صفاتی نظیر « عالی » ، « معجزه آسا » و « مقاومت ناپذیر » را درباره این اختراع جدید ، روا دارند و از انتخاب چنین عباراتی - که بظاهر ، مبالغه آمیز می نماید - خجالت یا ندامتی احساس نکنند ، زیرا از برکت وجود این دستگاه است که من و شما می توانیم ، بی آنکه از صدای سرفه حاضران یا خش خش اوراقی که حاوی برنامه از کستر است ، خشمگین شویم ، خود را در تالار کنسر تصور کنیم و احساس « همبستگی » خاصی را که لازمه لذت بردن از موسیقی است - و تا کسی آنرا برآستی حس نکند پاسش نمی- تواند داشت - در دل خود بیاییم .

اما در مقابل چنین «صفحات» و دستگاههایی که صفاتشان را به اجمال برشمردیم ، صفحات و دستگاههایی هم هست که ظاهراً ، « استرنوفونیک » نام گرفته اما در واقع ، « کپیة مصوتی » از فراآورده های حقیقی «استرنو-فونیک» بیش نیست و از لحاظ کیفیت هم پست و نازل است ، منتها بسبب ارزانی قیمت ، مشتری فراوان یافته است .

شیوه جدید « استرنوفونیک » موجب دگرگونی بسیار در طرز کار مؤسسات «صفحه» سازی شده است . توضیح آنکه هم اکنون در غالب اینگونه مؤسسات ، سه « میکروفون » برای ضبط کردن اصوات ، استعمال میشود: عبارت دیگر ، « میکروفون » سوم که در وسط قرار میگیرد ، نغمه واحدی را که از دو « میدان صوتی » چپ و راست برمی خیزد ، بطور متساوی پخش میکند و این طریقه ، برای اجتناب از آن « خلاء صوتی » که میان دو بلندگو حادث میشود ، بکار می رود و قصد از آن اینست که تمام دستگاه به صدا درآید و بدینگونه فضای تالار مهمانخانه شما را از نغمات بهشتی موسیقی بیا کند ! لازم است که حداکثر دقت در حفظ این اعتدال بکار بسته شود ، و گرنه بیم آنست که هم آهنگی نغمه ای که در یک لحظه ازدو «میدان صوتی» بگوش می رسد ، تباه گردد و تار و پود ابریشمین اصوات ، از هم بگسلد!

در «صفحات» استرنوفونیکی که بار اول بی بازار آمد ، مقابله دو صوت که ازدو بلندگو برمیخاست ، شبیه مقابله دو توپ در بازی « پینگ پونگ » سرو صدائی برمی انگیزت که شنونده را رنجه میبرد ، اما همینکه شیوه

جدید رو به تکامل نهاد ، از این « مقابله اصوات » به نحوی استفاده شد که باید میشد ، یعنی به نغمه « ضبط شده » عمق و حرکت بخشید و همانگونه که در تالار کنسرت می توان دید ، منظره « ارکستر » را در پیش چشم شنونده ، مجسم کرد و این حالت ، همه آهنگها را - از « اپرا » گرفته تا آواز های عامیانه - در بر گرفت . نمونه بسیار گیرای این تکامل ، اپرای « مکبث » است که در زمستان پارسال ، بهمت کمپانی « اپرای متروپولیتن » در تالار بزرگ « مانهاتان » اجرا شد و بر روی « صفحات استرنوفونیک » ضبط گردید .

شیوه اجرا چنین بود که خطوطی بر کف صحنه رسم کردند تا بازیگران « مکبث » را رهبری کند و شعاع عمل و دایره حرکشان را معلوم دارد . آنگاه ، بازیگران ، چنانکه گوئی در مقابل جمعیت بازی میکنند ، بکار پرداختند و رل های خود را ایفا کردند و اصوات آنان ، چنان ضبط شد که شما هنگام شنیدن « صفحه » ، گوئی « لیدی مکبث » خوابگرد را می بینید که از میان صحنه میگذرد ، یا خود « مکبث » را می نگرید که با « مکداف » شمشیر بازی میکند و تجسم صوتی این اشخاص ، چنان در چشم شما ، قوی و زنده است که در تاریخ « صفحه برداری » یا « ضبط اصوات » تا کنون سابقه نداشته است .

پاره ای از کمپانی ها میکوشند تا « صفحات ریز شیار » خود را که مثلا در پنج سال پیش ساخته اند به نواز های مغناطیسی « استرنوفونیک » که دارای دو « میدان صوتی » جدا گانه است تبدیل کنند ، غافل از اینکه حد زمانی شیوه « استرنوفونیک » کاملا معلوم و محدود است ، و مفاخر دیرین را از نو جوان نمی تواند کرد . هنر دوران جوانی کسانی مانند : « موريس شوالیه » ، « بینگ کراسبی » یا نخستین « سلاطین جاز » و همچنین نواخته های بزرگانی مانند : « توسکانینی » ، « کوسوبتسکی » و یا ارکستر « سوزا » تا ابد در « صفحاتی » که بیش از يك « میدان صوتی » ندارند ، محبوس خواهد ماند و به نوارها یا « صفحات استرنوفونیک » راه نخواهد یافت . شاید در آتی ، طریقه ای کشف شود که بیاری آن ، « صفحات » قدیم را جلوه « استرنوفونیک » بخشند ، اما تا آن هنگام ، دستداران

موسیقی می‌توانند که به «صفحات» قدیم خود وفادار بمانند .

شاید بتوان تمهیدی بکار بست که در آینده ، « صفحات استرنوفونیک » بر روی « تورنودیسک » های معمولی نیز بصدا درآید و این آرزویی است که هواخواهان شیوه « استرنوفونیک » حتمی الوقوعش میدانند و معتقدند که این امکان ، محدودیت کنونی « صفحات استرنوفونیک » را از میان بر خواهد داشت ، اما هیچکس در این باره ، پیش‌بینی قطعی نمی‌تواند کرد .

شما می‌توانید که به سه صورت زیرین ، از « صفحات استرنوفونیک » استفاده کنید :

اول آنکه « تورنودیسک » و « پیکاپ » مخصوص خریداری کنید تا « صفحات » تازه را با وسایل تازه بشنوید .

دوم آنکه « تورنودیسک » معمولی فراهم کنید و در موقع لزوم ، « پیکاپ » و وسایل مخصوص دستگاه « استرنوفونیک » را بر آن « سوار کنید » .

اما طریقه سوم که شاید آسان‌ترین طرق و در عین حال « مقرون به - صرفه ترین » کارها باشد ، این است که نه دستگاه مخصوص « استرنوفونیک » بخرید و نه دستگاه عادی (به امید آنکه بعداً به دستگاه « استرنوفونیک » تبدیلیش کنید) بلکه ، همان « تورنودیسک » مستعمل خود را (البته اگر داشته باشید !) با بذل همتی اندک و پرداخت وجهی مختصر به دستگاه کامل « استرنوفونیک » مبدل سازید ، یعنی سر « پیکاپ » معمولی را با سر « پیکاپ » مخصوص ، عوض کنید و یک دستگاه تقویت صدا (آمپلیفیکاتور) و یک عدد بلندگو نیز بر آن بیفزائید تا مقصود ، حاصل آید .

البته ، « صفحات ریزشیار » را می‌توان بوسیله « تورنودیسک استرنوفونیک » بصدا درآورد ، اما « صفحات استرنوفونیک » را بر « تورنودیسک » معمولی نمی‌توان نهاد مگر اینکه قبلاً « دخل و تصرفی » در دستگاه رواداریم . در غیر این صورت به « صفحات » خود ، آسیب فراوان خواهیم رساند .

متخصصان شیوه « استرنوفونیک » عقیده دارند که بلندگوهای دوگانه را باید بفاصله ۲/۵۰ میلیمتر دور از یکدیگر نصب کرد تا خصیصه این شیوه جدید ، بحد کمال خودنمایی کند و اصوات موزون را تجسم و حرکت بخشد .

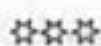
فاصله فیما بین دو بلندگو باید به نسبت ابعاد و همچنین به نسبت شکل و فضای «محوطه صوتی» تغییر کند، به عبارت دیگر، تغییر فاصله دو بلندگو در شیوه استماع آهنگهای «استرئوفونیک» تأثیری عظیم دارد: مثلاً اگر این فاصله، زیاد باشد شما تصور خواهید کرد که دو دستگاه مستقل که کاملاً از یکدیگر مجزا است، نغمه‌ها را بگوش شما میرساند؛ اما با اندکی دقت و در طی چندبار آزمایش، فاصله مطلوبی را که باید در میان بلندگوها موجود باشد، خواهید یافت و دستگاه را چنان «میزان» خواهید کرد که مقصود اصلی از شیوه «استرئوفونیک» حاصل گردد.

این شیوه تازه به بیداردلی شنونده و فهم درست او نیاز وافر دارد و به عبارت دیگر، خریدار آگاه می‌خواهد. بنابراین، هزاران تن از دوستداران موسیقی که شیوه رایج و «صفحات» معمول را دوست می‌دارند، در مقابل پیشرفت و رواج شیوه جدید، چه از لحاظ مادی و چه از لحاظ معنوی، کور و کر خواهند ماند و در این کوری و کری، اصرار خواهند ورزید، در حالی که اندکی از میل و طلب ایشان کافی است تا با شیوه جدید آشنایشان کند و راههای تازه‌ای در پیش پایشان بگشاید.

گروهی از کمپانی‌های «صفحه سازی» تصمیم دارند که «صفحات استرئوفونیک» خود را به رادیو و تلویزیون بفرستند و از این طریق، نظر خواستاران را به سوی شیوه جدید معطوف کنند و بر این عقیده‌اند که تنها از این راه میتوان نظامی تازه در استماع موسیقی پدید آورد.

بدینگونه، با قرار دادن یک دستگاه رادیو در فاصله یکمتری صفحه تلویزیون، میتوان آهنگهای «استرئوفونیک» را با حرکات نوازندگان از کستر در آمیختن و نغمات موسیقی را در مقابل چشم شنونده، تصویر کرد و تجسم بخشید. گروهی دیگر، شیوه‌ای را پیشنهاد میکنند که بیاری آن، شاید بتوان اصوات دو کانه دستگاه «استرئوفونیک» را بر روی نواری واحد ضبط کرد و انتشار داد تا بدینگونه سهولتی در کار استماع آنها فراهم آید و در همه جا نیاز به همراه داشتن دستگاه «استرئوفونیک» برای شنونده محسوس نیفتد.

در هر حال، اگر هیچ‌یک از این تمهیدات و تصورات نتواند که «صفحات» کنونی و «تورنودیسک» های امروزی را یکسره منسوخ کند، به هر زمان، شیوه «استرنوفونیک» که بیگمان روزی در اتومبیلها نیز بکار خواهد رفت - چنان رواج خواهد یافت که توجه عامه را از آنچه تا کنون رایج بوده، بر خواهد گرفت و بسوی خود معطوف خواهد کرد.

در اینجا لازم به یاد آوری است که ملت فرانسه از چند سال پیش تا کنون، با مفهوم شیوه «استرنوفونیک» آشنائی داشته و این آشنائی بسبب وجود برنامه ای بنام «نغمه و فروغ» در تلویزیون فرانسه بوده که در حدود چهل بنای مشهور تاریخی را بیاری صوت و تصویر به مردم آن کشور نشان داده است.

اما شیوه «استرنوفونیک» بطریقی که مشروحاً مذکور افتاد، در طی فستیوال جهانی «های-فیدلیتی» که بهار پارسال در کاخ «اورسه» تشکیل گردید به مردم فرانسه، شناسانده شد.

در این فستیوال، از میان برنامه های جالبی که به مرحله اجرا درآمد، منظره ای دیدنی، توجه تماشاگران را بسوی خود کشید و آن منظره، عبارت از این بود که نوازندگان ارکستر، صحنه را ترک گفتند اما نوای سازهایشان چندان ادامه یافت که حاضران به معجزه ای ایمان آوردند و آن معجزه، این بود که گوئی سازها خود بخود نواخته می شدند و نغمه ها بر می - انگیزتند!

این معجزه، از نواری ساطع بود که به شیوه «استرنوفونیک» پر شده بود. اما دو علت، مانع از این شد که «صفحات استرنوفونیک» پس از ظهور، بیدرنگ به بازار آید:

«صفحه سازان» فرانسوی بسبب اطلاعی که از امکانات مادی خریداران داشتند و محدودیت آنرا میشناختند از کسادی که با ظهور «صفحات جدید» در بازار «صفحات قدیم» می افتاد، میهراسیدند و پیش از آنکه گراموفونهای «استرنوفونیک» را - که بناچار، قیمتی گران داشت - وارد بازار کنند، حساب «صفحات» استرنوفونیک را که در بازار وجود داشت، نگه میداشتند تا تعداد

این بر آن نچربد و ضمناً، دستگامهای «های-فیدلیتی» یکباره از رواج نیفتد. اما اکنون، سازندگان و ناشران «صفحات جدید» آماده کار شده‌اند و مردم فرانسه نیز، شوق استقبال از این شیوه جدید «تکامل یافته» را در جان و دل نهفته‌اند.

ترجمه فرنگیس شکیبا

شهره‌شکاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی